

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 3. De causis excusantibus laborantes in die Festo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

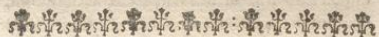
die festo, si in profesto die fuit iuramentum præmissum. Quia tunc testim nium ad diem iuramenti retrahitur. Porro, ubi adesset legi iura consuetudo in contrarium, vel causa pacis, aut alia necessitas: licitum esset iuramentum exigere, & testes recipere. Quia consuetudo potest legem legitimo tempore abrogare, & Ecclesia non obligat cum tam graui incommodo. Suar. tom. 2. de Relig. tr. 2. l. 2. cap. 3. n. 13. Filliuc. tr. 27. n. 193. Abbas ad c. 1. de feriis. Bonac. to. 2. d. 5. q. vni. pun. 2. n. 21. ex c. 1. de feriis. Azor. to. 2. l. 1. c. 27. q. 14.

34
Nec fieri potest iudicium ad mortem aut ad poenam corpoream.

Tertium opus non seruire prohibitum in die festo est iudicium ad mortem, vel ad poenam: per quod intelligitur sententia capitalis, aut alia quouis corporalis poena. Ex causa tamen posset aliquando in die festo ferri sententia ad mortem, ut cum tunc ipus id exigat: verbi gratia tempore belli: vel quando timeretur, ne iustitia impediatur, vel malum augeatur, nisi statim vendicetur. Caiet. v. Felix dies. Reginal. l. 19. num. 46. Filliuc. tr. 27. n. 186.

35
Licet autem, rationes subducere.

Licet, die festo rationes subducere, etiam si ex officio fiat, & ex mercede. Quia duo in hac operatione possunt considerari, nempe supputatio, & descriptio dati, & accepti, seu translatio de vno in alium librum: neutrum autem est opus seruire. Nam supputatio rationum est exercitium artis arithmetice, quæ liberalis est: & est opus intellectuale, quod consistit in diuidendis, componendis, & subtrahendis numeris, & reducendis ipsis ad certum ordinem, cui respondeat pecunia, aut aliquid aliud. Descriptio vero dati, & accepti, aut translatio de vno in alium librum aliquid seruire non continet. Quia consistit solum in scriptione, aut transcriptione: neutra enim est seruire opus iuxta receptiorem sententiam. Pasqualig. in decis. moral. decis. 150.

CAPVT III.

De causis excusantibus laborantes in die festo.

36
Prima causa excusans est propria necessitas.

Peccatum non sanctificantis festos dies, & seruiliter in eis laborantis, ex suo genere est mortale contra diuinum præceptum contra religionem, & cultum Deo debitum. Assignantur tamen septem causæ, quæ laborantes seruiliter à lethali crimine excusant. Prima est necessitas imminens propriæ conseruationis, aut sustentationis propriæ vitæ, aut familiæ. Quia ius diuinum, & Ecclesiasticum non intendunt obligare fideles cum tanto grauamine. Vnde excusantur pauperes, qui nisi laborent in festo, nequeunt se sustentare: dummodo id secrete gerant, & in casu dubio necessitatis viros doctos consulant, vel dispensationem exquirant. Et agricolæ tempore messis, nè pluvia fortassis obueniens segetes comminuat. Et coquentes lateres, aut calcem. Quia hoc genus operis inchoatum haud potest absque notabili damno intermitteri. Et famuli, ac vxores, qui præcepto domini vel mariti coguntur in die festo laborare:

alioquin serui domo excluderentur, vel priuarentur alimonia: modo domini, aut mariti præceptum in festi contemptum non procedat. Et satores autumnii tempore, timentes ex dilatione periculum: necnō vindemiatores instantia vindemiæ. Et milites tempore belli aggeres extruentes, muros ædificantes. Idem dicendum, si addit vera consuetudo, & non abusus, de tonsoribus barbam, & capillos tondentibus. Sartores etiam multis in casibus excusantur, vestes in die festo perficientes, nempe si illæ pro illa die debeant inferuire, & essent necessariæ pro statu congruente, v. gr. vestes sponsi, & sponsæ: vel vestes lugubres, vel illorum omnium, qui iis vestibus indigent ad tuendam statum decentiam. Item si Sartores timeant aliquod notabile incommodum, vel acerbas reprehensiones, & iniurias eo quod vestes non perfecerint. D. Tho. 2. 2. q. 122. a. 4. Caiet. ibi. Naar. sum. c. 13. n. 6. Suar. l. 2. de festis, c. 32. Bonac. to. 2. d. 5. q. vni. pun. 3. n. 13. Reginal. l. 19. n. 50. & 51. Diana p. 2. tr. 15. resol. 34. Pasqualig. decis. 189. & 190.

37
Secunda causa excusans est Reipublice necessitas.

Quia multo magis subueniendum est publicæ necessitati, quam priuata. Vnde excusantur resicientes pontes, & vias, alique publico vsui inferuentia, quæ sine magno incommodo differri non possit. Et prouidentes de rebus necessariis ad victum quoad ea, quæ prouideri decenter nō possunt. Et artifices construunt tabulata, theatra ornantes pro causa publicæ: gr. pro Principis aduentu, vel pro communi læticia. Et ferratores eorum, si addit necessitas iter agentis. Azor. p. 1. l. 1. c. 28. q. 5. Tabie. v. Feria, n. 5. Filliuc. tr. 27. n. 212.

38
Tertia causa excusans est proximi.

Tertia est necessitas proximi, ob hanc licet, in die festo laborare: nempe ad extinguendum ignem in domo proximi accensum. Pharmacopolæ, Chirurgo, Tonfiori ad succurrendum ægotantibus. Operaque misericordiæ corporalia semper licent, modo necessitas adiungatur, ut sepultura mortuorum amandare, & ideo foueam extruere, nudos induere, & ideo conficere vestimenta. Reginal. l. 1. n. 51. Filliuc. tr. 27. n. 215. Bonac. to. 2. d. 5. q. vni. pun. 3. n. 10.

39
Quarta causa excusans est paruitas operis.

Quarta est paruitas operis, seu leuitas materię. Vnde excusantur à lethali parum laborantes vel suendo, vel tondendo, vel reparando aliquid. Iudicium verò de huiusmodi paruitate prudentis arbitrio relinquitur. Communiter excusantur à lethali ratione paruitatis materię per spatium duarum horarum. Quia paruitas materię excusans à mortali non absoluit, & secundum se, sed respectu ad totam materiam præceptam est spectanda. Scio aliquos amplius extendere, asserentes, res horas esse paruum materiam. Quia octaua pars respectu totius diei pars exigua censetur. Suar. tr. 2. l. 2. c. 32. n. 2. Azor. p. 2. l. 1. c. 18. q. 5. Reginal. l. 19. n. 51. Diana p. 3. tr. 5. resol. 8. & p. 2. tr. 1. resol. 36. Filliuc. tr. 27. n. 205. Granad. 1. 2. controu. 6. tr. 1. d. 1. sect. 6. n. 54. Hinc elicio, nō peccare mortaliter illi, qui in eodem opere continuò toto die festo laborant, sed singuli pro modico tempore. Quia nullus illorum magis violat festi sanctificationem, quam violaret, si ceteri nō laboraret in eodē opere. Säch. l. 1. succ. 4. n. 12. Nec eū, qui faciens exerceri seruilia à pluribus pro eo tantum tempore, pro quo

ELSCOB
Theol. Mo
Tom III. I
E IV

Secl. I. De Precepto III. Problemata. 197

quo non peccat singuli mortaliter. Quia ex eo, quod quis inducat ad peccandum præcile, non plus peccat, quam peccant illi, qui inducuntur. Illi autem qui modico tempore laborant, mortaliter non delinquant. Ergo nec inducens. Sanch. citatus.

⁴⁰ Quinta causa est occurfus lucris transitorij. Quia cum Ecclesia indulgeat in die festo halem piscationem, quæ vno tantum anni tempore transire assolent: pari ratione idem est asserendum de piscatione aliorum piscium, qui similiter certo solum tempore anni occurrunt: & de quovis alio lucro transitorio quomodolibet repente occurrente. Quia hoc lucrum transitorium cessans pro grani incommodo reputatur. Sayr. in Clavi. lib. 7. cap. 2. num. 10. Caiet. v. Festus dies. Diana part. 2. tract. 2. resol. 34. Bonacin. tom. 2. d. 5. quæ. 1. vni. puncto 3. num. 15. Nauar. sum. cap. 13. num. 9.

⁴¹ Sexta causa est absentia à loco, in quo dies festus celebratur. Quia nullus tenetur legibus sui domicilij, quæ non obligant in loco, ubi pro tempore reperitur. Unde Burgensis civis Valisoleto existens, potest laborare in die festo, qui Burgis colitur. Suar. l. 2. cap. 1. d. n. 11. Nauar. sum. cap. 13. num. 5. vbi etiam sect. 2.

⁴² Septima dispensatio, quam dare potest Pontifex valide etiam sine causa. Episcopus autem dispensare potest in festo proprio suæ Diocesis, etiam absque causa. At si dispense in festo de iure communi sine causa, nulla erit dispensatio. Quia esset in lege Superioris. Quando au-

tem causa esset euidenter iusta, non est opus dispensatione, nisi ad vitandum scandalum, & pro foro externo. In dubio verò causa iusta, & sufficientis ad seruilitate laborandum, adeundus est Episcopus, si commodè possit: si non, Parochus ob iustam causam ex consuetudine in aliquibus casibus parcularibus dispensare, tum quia consuetudine potest iurisdictio acquiri: tum quia ad regendam animarum ob crebros, ac quotidianos casus hæc potestas Parochis moraliter est necessaria. Huiusmodi licentiam non possunt iudices seculares impendere: nec panire illos, qui prauia Episcopi licentia operibus seruilibus die festo vacauerint, vt declarauit Sacra Cõgregatio Cardinalium apud Dianam p. 5. tract. 1. resol. 94. Suar. l. 2. c. 33. num. 3. Sayr. in Clavi. l. 7. c. 3. nu. 18. Azor. to. 1. l. 1. c. 18. q. 6. Reginal. l. 19. num. 54. Filhiuc. tract. 2. num. 215.

Potest Episcopus impertire alicui facultatem seruilitate laborandi hac de causa seu onere adiecto, vt aliquid conferat in vsus pios, quamvis necessitas non urgeat: vt ad emenda luminaria borandi sub pro aliquo Templo, aut sacello, dummodo causa absit scandali. Quia hoc onus non imponitur nisi in vsus pios conferantur. Potest Episcopus anre licentiam leuare aliquod onus in vsus pios conferantur.

SECTIO SECVNDA.

De Precepto Decalogi tertio Problemata.

CAPVT IV.

Circa ea, quæ ad Preceptum de Sanctificationis Festis in communi pertinent.

PROBL. I.

Dies Dominici observatio est, & non est iuris diuini.

⁴⁴ CONVENIENTER admodum Ecclesia obseruationem diei Sabbati indicta Hebræis in diem dominicū commutauit. Id quid statuerunt Apostoli cœlesti ducti consilio statim post Christi Domini Resurrectionem in eius memoriam. Nam vt eo die primum lux orbi terrarum illuxit: sic Seruatoris nostri, qui ad cœlum nobis aditum patefecit Resurrectione, quæ eo die fuit, è tenebris ad lucem vita nostra, (verius mortē dixerim) fuit reuocata. Idē Apostoli sacrum hunc diem Dominicum vocitari voluerunt. Azor. p. 1. l. 1. c. 2. q. 3. Suar. to. 1. de Relig. l. 2. c. 2. n. 11. Fagund. l. 1. in Decal. c. 1. n. 6. Palaus tr. 9. d. 1. pun. 1. v. 1. Quæserim autem, num diei Dominici obseruatio indicta Ecclesiæ ab Apostolis, sit iuris diuini?

⁴⁵ Iuris diuini est. Quia successit Sabbato, cuius obseruatio iuris diuini erat. Ius hoc datū Apostolice & Mend. Theol. Aeral. Tom. IV.

stolis, qui Ecclesiæ tradidere Sic Butrio Anchar. Abbas ad c. 3. de feriis, relati à Santio in Consil. l. 5. c. 1. dub. 1. n. 2. Auct. Supplem. ad Sum. Pisan. vt testatur Palaus citat. Angel. v. Ferie, n. 3. Syluester v. Dominica. q. 1. asserens, aliquos dies festos esse iuris diuini, vt dies Dominica festum Natiuitatis Domini, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, & Epiphania. Et licet addiderit: Dominica successit Sabbato, non diuina, sed Ecclesiastica constitutione: vnde arguit Leander de præc. Eccl. tr. 1. d. 1. q. 8 Doctorem mutasse sententiam: non tamen mutauisse reor, sed exposuisse. Ac si diceret: Dies Dominica, cuius obseruationis Apostoli diuinitus accepere legem, eam Ecclesiæ intimarunt, Ecclesiæque ab Apostolis acceptam fidelibus præscripsit.

Non est iuris diuini, sed Canonici. Quia nulli tale præceptum datum à Christo reperitur. Ita D. Tho. 2. 2. q. 1. 2. a. 4. ad 4. Caiet. ibi. Azor. l. 1. de præc. c. 2. q. 2. Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. c. 4. num. 8. Fagund. de Eccl. præcep. 35. l. 1. c. 2. num. 3. Bonac. d. 5. initio. Palaus to. 2. tr. 9. pun. 1. num. 4. Sanch. Consil. l. 5. c. 1. dub. 1. n. 3. Trull. l. 1. in Decal. c. 1. dub. 1. n. 4. Llamas p. 3. metho. c. 5. §. 1. Balsaus verb. Festum 1. num. 2.

Infirmum equidem primæ sententiæ fundamentum inuenio. Vndenam enim constat Apostolos præceptum diuinum de Dominice obseruatione Ecclesiæ indicendum accepisse? Idē secundam sententiam tor grauibus Doctoribus approbatam longe probabiliorem esse asseruimus.

R. 3 PROBL.